

ПОЛІТИЧНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ.

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто моделі політичної соціалізації, що характерні для певних типів суспільств. Оглянуто стан політичної соціалізації населення України.

Ключові слова: соціалізація, теорії соціалізації, політика, моделі політичної соціалізації.

Abstract

Considered models of political socialization that are characteristic of certain types of societies. Examined the state of political socialization of the population of Ukraine.

Keywords: socialization, theories of socialization, politics, models of political socialization.

Вступ

Кожна людина під час свого життя знаходиться в постійному процесі інтеграції в суспільство. Даний процес ще називають соціалізація. Існують такі популярні теорії соціалізації як: «дзеркальне Я» (Чарльз Кулі, Джордж Мід), постійний конфлікт індивіда з суспільством (Зигмунд Фрейд), розвиток пізнання як процесу навчання особистості (Жан Піаже) та моральних розвитк (Лоренса Кольберга).

Незважаючи на їх відмінності, автори єдині в одному - оволодіваючи різноманітними видами діяльності людина стає особистістю. Тим самим вона пізнає та бере на себе певні соціальні ролі, тому особистість можна трактувати як сукупність ролей і позицій, що вона займає і виконує у різних соціальних групах.

Результати дослідження

Кожен індивід протягом життя також засвоює певні системи політичних знань та політичні цінності того суспільства, до якого він належить. Таким чином, політична соціалізація формує політичну свідомість та поведінку особистості і є двостороннім процесом, оскільки у політиці особистість є одночасно суб'єктом та об'єктом, тому з одного боку особистість на собі відчуває вплив політичних суб'єктів, а з іншого боку сама може впливати на політичне життя суспільства.

В 1959 р. Г. Хайменом вперше було введено термін "політична соціалізація" [1]. Класична теорія політики виділяє два основні варіанти визначення даного поняття – інституціональний та біхевіористський. В межах першого підходу набула розвитку теорія ролей, а в другому – політична соціалізація є винятково процесом розвитку, завдяки якому люди здобувають політичні орієнтації та зразки поведінки.

Філіп Васбурн пропонує розглядати моделі політичної соціалізації як взаємодоповнюючі підходи. Таким чином модель процесу політичної соціалізації включає в себе інтерактивні системи, що складаються зі стадій життєвого циклу, на яких перебуває індивід (дитинство, підлітковий вік, юнацтво, зрілість і старість) та агентів соціалізації (сім'я, в якій виховувався індивід, школа, церква, ЗМІ, сім'я самого індивіда, його робота і політичний досвід) [2].

Основними задачами політичної соціалізації є: визначення політичних цілей та цінностей індивіда, його ставлення до навколишнього середовища, формування уявлення про доречність певної політичної поведінки за тих чи інших обставин та надання певної ролі в політичній системі (діяч, кандидат, виборець).

Стандарти політичного життя суспільства визначає тип політичної соціалізації. Ці стандарти диктують особистості спосіб політичної поведінки, який відповідає культурі цього суспільства. Стан суспільства залежить від панівного типу політичної соціалізації особистості. На підставі норм політичної поведінки, прийнятих у суспільстві, американський учений Р.М. Мерельман виділив 4 типи політичної соціалізації особистості.

Гармонічний або системний тип більшою мірою характерний для англо-американської культури, де найважливішими агентурами соціалізації є школа і сім'я, а також оточення, особистості, її однолітки.

Індивід подібного типу політичної соціалізації позитивно та з повагою ставиться до влади і держави в цілому та розглядається як добровільний учасник політичного життя.

Гегемоністський тип характерний для суспільств закритого типу та країн не західних цивілізацій, де головним агентом є засоби масової інформації, що вороже налаштовує молодь проти будь-якої соціальної та політичної системи, крім «свої».

Плюралістичний тип властивий континентально-європейській культурі. Є толерантним по відношенню до других людей, їх цінностей та переконань. Агентами виступає школа, батьки, ЗМІ, партії та групи інтересів, які формують уявлення громадян про свої політичні інтереси, бажання брати участь в їх реалізації та загалом високий рівень громадянської активності.

Конфліктний тип характерний для закритих (авторитарних) політичних систем з недостатнім рівнем економічного розвитку країни. Органи пропаганди та агітації формують лояльність до певної групи і готовність підтримати її в боротьбі проти інших груп.

Політично соціалізованою людиною можна вважати відповідального громадянина, патріота, який має високий ступінь розвитку політичної свідомості та культури. Аналізуючи характер політичної культури серед українців, помітно розходження між бажаним і дійсним. Більшість населення вважають демократію і суверенітет великою цінністю та необхідною умовою для перебудови суспільства. Водночас рівень очікувань, викликаний ейфорією від проголошення незалежності та крахом старої системи, увійшов у протиріччя з можливостями їх задоволення.

Серед населення існує постійний конфлікт між повсякденними потребами та інтересами й реальними умовами життя, який в свою чергу породжує широкий спектр масових настроїв – від байдужості і апатії до агресії та ненависті. Полярність настроїв залежить від різного уявлення людей про те, що відбувається нині в Україні, від їхніх оцінок того, що було раніше і чого чекати у майбутньому. Перспективи розвитку політичної культури полягають, насамперед, у розбудові громадянського суспільства, тобто демократичних форм управління, пріоритету прав і свобод громадян над правами нації, народу, держави [3].

Висновки

Дослідження теорій політичної соціалізації допомагає об'єктивно підійти до формування концепції політичної соціалізації в Україні з урахуванням особливостей сучасного стану політичної системи. Брак цілісної концепції політичної соціалізації особи призводить до того, що політичні позиції індивідів обумовлюються не впливом лідерів, ЗМІ, політичних партій, а їх економічним станом. Вивчення досвіду західних країн, його адаптація до особливостей українського суспільства допоможе формуванню нової концепції політичної соціалізації, де одним з головних завдань буде імплементація демократичних цінностей, взаємо-поважних відносин індивіда і влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Hyman H. Political Socialization: a study in the psychology of political behavior. - Glecoe, 1959
2. Wasburn Ph. A life Course Model of Political Socialization. // Politics and Individual. - 1994. – Vol. 4. - №2. – P.1-26.
3. Теорія політичної соціалізації: особливості розвитку. [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/17463/>

Побідаш Владислав Віталійович — студент групи ЗІСТ-206, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vladpobidash@gmail.com

Науковий керівник: *Корнієнко Валерій Олександрович* – професор, завідувач кафедри суспільно політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kornienko@vntu.edu.ua

Pobidash Vlad V.— Department of Computer's systems and automatics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: vladpobidash@gmail.com

Supervisor: Kornienko Valeriy – Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, e-mail: kornienko@vntu.edu.ua